

14.8.2020

Kuulemispyyntö SMDno-2019-2078

Varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu -jaostolle

Pelastuslaitos kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksiä pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu -jaostolle.

Yleiset huomiot

Pelastuslaitoksen väestönsuojelun ja -varoittamiseen liittyvät tehtävät, periaatteet ja toiminta tulisi ohjeistaa pelastustoimessa valtakunnallisesti yhtenäisellä tavalla normaalioloissa ja poikkeusoloissa.

Päättäneiden poikkeusolojen jälkeen yhteiskunnassa on käyty keskustelua siitä, että viranomaisten toiminnan tulisi mahdollistaa esimerkiksi pandemiatilanteissa ilman poikkeusolojen julistamista ja valmiuslain asetusten antamista. Pelastustoimen näkökulmasta tämä tarkoittaa, että pelastuslain tulee mahdollistaa pelastustoimen tehtävien toteuttaminen merkittävässäkin yhteiskunnan poikkeama- ja häiriötilanteissa ilman, että pelastustoimi voi käyttää valmiuslain kautta syntyviä toimivaltuuksia ja lain antamia mahdollisuuksia. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi keväällä 2020 toteutuneen kaltaiset vakavat pandemiatilanteet, Krimin kriisiin viitattu tunnuksettomien taistelijoiden toiminta, terroriteot, vakava yhteiskuntaa kohtaava kyberhyökkäys, ydinvoimalaonnettomuus tai luonnononnettomuudet.

Pelastustoimen toimintavalmius tulee pystyä varmistamaan näissä erittäin nopeasti alkavissa ja pitkäkestoisissa tilanteissa ilman että valmiuslain kohtia otetaan käyttöön. Erityinen huomio tulee kiinnittää työaikalainsäädännöstä poikkeamiseen näissä tilanteissa, että pelastuslaitokset pystyvät varmistamaan riittävän henkilöstön valmiudessa. Samalla pitää myös arvioida tuleeko väestönsuojeluun varatut tilat ja henkilöstö mahdollistaa pelastustoimen käyttöön jo normaalioloissa, jolloin henkilöillä voi olla päätyön ja väestönsuojelutehtävän välillä ristiriitoja sekä väestönsuojeluun varatun kaluston ja tilojen osalta voi olla myös ristiriitoja.

Uusien säännösten tarve

Pelastusviranomaisen toimivaltuudet ja tiedonsaantioikeudet perustuvat nykylaissa hyvin pitkälle pelastustoiminnan yksittäisen tehtävän suorittamiseen. Pelastuslakia tulisikin täydentää pelastustoiminnan osalta siten, että valmiuden tuottaminen on pelastustoimintaan kuuluva tehtävä ja siihen perustuen pelastusviranomaisella on oikeus saada tietoja ja käyttää toimivaltaa tämän tehtävän toteuttamiseen.

Postiosoite / Postadress:

Kustaa Aadolfin katu 76
Gustaf Adolfs gata 76
67200 KOKKOLA / KARLEBY

Puhelin / Telefon

040 829 4111
Fax
(06) 823 0517

Sähköposti / E-post

pelastuslaitos@kokkola.fi
etunimi.sukunimi@kokkola.fi
fornamn.efternamn@kokkola.fi

Internet

www.kokkola.fi/aluepelastuslaitos
www.facebook.com/kppelastus
www.twitter.com/kppelastus

14.8.2020

Pelastustoimintaan selkeästi kuuluvat asiat tulisi huomioida pelastustoiminnan suunnittelussa niin, että väestönsuojeluun kuuluvat resurssit, väestön varoittaminen, viesti- ja johtamisjärjestelmät ovat osittain normaalioloissakin käytössä olevia voimavaroja päivittäisissä tehtävissä ja poikkeusoloihin siirryttäessä näiden resurssien käyttö integroituu tehokkaasti osaksi pelastustoimintaa. Vastaavasti turvallisuuspalveluihin kuuluvat rakentamisen ohjaus, kansalaisten omat valmiudet toimia erilaisissa tilanteissa tulee toteuttaa osana tätä toimintaa. Väestönsuojelu ja varautuminen ovat käsitteitä, joita ei tule pelastuslaitoksissa toteuttaa irrallisena vastuualueena vaan ne tulee sisällyttää perustehtäviin suunnitelluiksi toiminnallisiksi asioiksi ja pelastuslaitoksen tasolla kokonaisuutta seurataan.

Väestönsuojeluun varattavan henkilöstön osalta pelastustoimelle tulee säätää lainsäädännössä oikeus pitää rekisteriä pelastusalan ja väestönsuojelun koulutusta saaneista henkilöistä. Tämä tarve on myös muun pelastuslaitoksen toiminnan osalta huomioitava asia. Rekisterin kautta pelastuslaitokset pystyvät suunnittelemaan, kouluttamaan ja toteuttamaan pelastustoiminnan ja väestönsuojelun edellyttämiä toimintoja. Pelastustoimi tarvitsee myös rakennuksista luotettavat ajantasaiset tiedot suunnitteluun ja toiminnan toteuttamiseen. Väestönsuojeluun liittyen tulisikin kehittää digi- ja väestöviraston sekä kunnallisen rakennusvalvonnan kanssa kiinteistöistä kerättäviä tietoja muun muassa väestönsuojeliin liittyen.

Puolustusvoimien kanssa tehtävään yhteistyöhön on tarve tuoda myös pelastustoimelle lakiin perustuvia tiedonsaantioikeuksia. Tietojen saanti muun muassa tarkoituksenmukaisen väestönvaroittamisjärjestelmien kehittämiseksi, kohteiden suojaamiseksi sekä erilaisten sodan aikaisten riskien ja onnettomuuksien pelastustoiminnan toteuttamiseen liittyen. Pelastustoimella tulee olla tiedonsaantioikeus tilojen, sekä tarvittaessa myös ajoneuvojen ja työkoneiden varausten osalta. Tilojen varaamisen käytäntöjä on selkeytettävä.

Lainsäädännössä on selkeytettävä pelastustoimen varautumiseen ja väestönsuojeluun liittyvät vastuut ja yhteistyö muiden viranomaisten kanssa. Johtovastuista, toimivaltuuksista sekä velvoitteista oltava selkeät lainsäädännölliset määräykset esimerkiksi tilojen ja väestönsuojien käyttöönoton sekä evakuoinnin ja väestön siirtämisen suhteen.

Pelastustoimen tehtäväksi tulee säätää kansallisen väestön varoittamisen ja avunsaannista huolehtiminen yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Väestön varoittamisessa tulee olla kyvykkyyden yleiseen väestönvaroittamiseen kaikissa yhteiskunnan olosuhteissa sireenityyppisillä ratkaisulla. Lisäksi varoittamista tuetaan muilla järjestelmillä, kuten radio- ja tv mutta erityisesti nykyaikaisilla digitaalisilla järjestelmillä.

Pelastustoimen varautumisen näkökulmasta on huomioitava, että tuleva viranomaisradioverkko (Virve 2.0) ei ole poikkeusoloin tarkoitettu

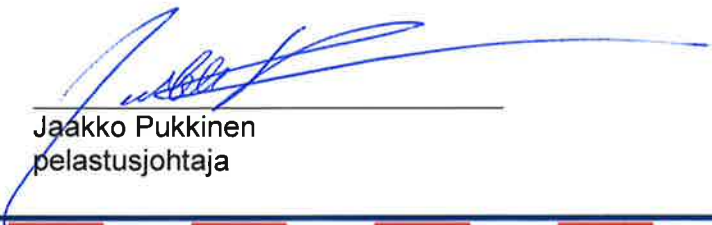

14.8.2020

viestintäratkaisu ja sen toimivuutta ei voida taata näissä tilanteissa. Samalla tavalla tulee huomioida, että kansalaisten mobiiliverkot ja kiinteätkään tiedonsiirtoverkot eivät ole välttämättä käytettävissä poikkeusoloissa. Pelastustoimen ja viranomaisten varautumisen näkökulmasta tämä tulee huomioida jo Virve 2.0 yhteydessä tarvittaviin väestöhälyttimien ohjausjärjestelmien uudistamista kuin koko pelastustoimen hälytysjärjestelmää suunniteltaessa. Pelastustoimen tulisi käynnistää kiireellisesti viranomaisten yhteisen ja samalla myös väestönvaroittamisen ja poikkeusoloissakin tarvittavien viestijärjestelmien laajempisuunnittelutyö kansallisten ratkaisujen toteuttamiseksi. Tällä hetkelläkin olisi teknologisesti saatavilla ns. hybridiratkaisuja (Virve 2.0 ja muu radioverkko), joiden toimivuus olisi todennäköisesti riittävä poikkeusoloissakin tarvittavaan viestintään. Samalla ratkaisulla normaalioloissa voitaisiin varmentaa ja varautua Virve 2.0 -verkon häiriöihin sekä mahdollisiin viranomaisiin kohdistuviin kyberuhkiin.

Kansalaisten osalta on viime vuosina vuosittain toteutuneena useita kertoja tilanteita, joissa hätäkeskukseen ei ole mahdollista saada puhelimitse yhteyttä. Varautuminen näihin tilanteisiin normaalioloissa ja poikkeusoloissa tulisi huomioida viranomaisten suunnittelussa. Avunsaannin turvaaminen kaikissa olosuhteissa olisi mahdollista toteuttaa yhteistyössä viranomaisten kanssa näiden toimipisteistä ja yksiköistä viranomaisten viestijärjestelmiä hyödyntäen. Lisäksi viranomaisille tulisi säätää oikeus ja velvollisuus vastaanottaa ja tukea kansalaisia hätätilanteessa niin, että jokainen viranomainen on oikeutettu ottamaan vastaan hätäilmoitukseen liittyvät tiedot ja välittämään ne eteenpäin hätäkeskukseen tai suoraan tarvittaville viranomaisille tilanteen mukaan. Tämän hetken tulkintojen mukaan pelastuslaitokset eivät saisi ottaa vastaan ja edelleen välittää kansalaiselta esimerkiksi poliisin tehtävää, mikä vaarantaa kansalaisten turvallisuutta.

Pelastustoimen varautumisessa ja väestönsuojelun kyvykkyydessä tulee huomioida keskeisenä asiana tietoturvallisuus. Pelastustoimen ja kansalaisten toiminta on nykyään entistä enemmän digiriippuvaista. Pelastustoimen osalta tulisi vahvemmin lainsäädännöllä velvoittaa pelastuslaitoksia varautumaan näihin tilanteisiin. Tämä tarkoittaa käytännössä nykyistä vahvempaa ohjausta mm. julkisen hallinnon turvallisuusverkon käyttöön. Kansallista osaamista pelastustoimessa tulisi lisätä kyberuhkien osalta ja tuoda tietoa riittävästi toiminnan ja varautumisen tueksi, että pelastustoimen suorituskyky voidaan turvata kaikissa olosuhteissa.

Jaakko Pukkinen
pelastusjohtaja